

Sprawa C-93/10

Finanzamt Essen-NordOst

przeciwko

GFKL Financial Services AG

(wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym
złożony przez Bundesfinanzhof)

Szósta dyrektywa VAT – Artykuł 2 pkt 1 i art. 4 – Zakres stosowania – Pojęcia „odpłatne świadczenie usług” i „działalność gospodarcza” – Sprzedaż wierzytelności trudnych – Cena sprzedaży niższa od nominalnej wartości wierzytelności – Przejście przez nabywcę windykacji wierzytelności i ryzyka niewypłacalności dłużnika

Streszczenie wyroku

Postanowienia podatkowe – Harmonizacja ustawodawstw – Podatki obrotowe – Wspólny system podatku od wartości dodanej – Odpłatne świadczenie usług – Pojęcie

(dyrektywa Rady 77/388, art. 2 pkt 1, art. 4)

Artykuł 2 pkt 1 i art. 4 szóstej dyrektywy 77/388 w sprawie harmonizacji ustawodawstw państw członkowskich w odniesieniu do podatków obrotowych należy interpretować w ten sposób, że podmiot, który na własne ryzyko nabywa trudne wierzytelności po cenie niższej od ich wartości nominalnej, nie świadczy odpłatnie usługi w rozumieniu art. 2 pkt 1 i nie dokonuje tym samym czynności z zakresu działalności gospodarczej objętej zakresem stosowania wspomnianej dyrektywy, jeżeli różnica między wartością nominalną tych wierzytelności a ceną ich sprzedaży odzwierciedla rzeczywistą ekonomiczną wartość owych wierzytelności w chwili sprzedaży.

W takich okolicznościach cesjonariusz wierzytelności nie otrzymuje żadnego wynagrodzenia od cedenta, ponieważ różnica między wartością nominalną cedowanych wierzytelności a ceną ich sprzedaży odzwierciedla rzeczywistą ekonomiczną wartość owych wierzytelności w chwili sprzedaży, która jest uzależniona od wątpliwych perspektyw na ich spłatę i zwikszonego ryzyka niewypłacalności dłużników.

(por. pkt 22, 25, 26; sentencja)

WYROK TRYBUNAŁU (trzecia izba)

z dnia 27 października 2011 r. (*)

Szósta dyrektywa VAT – Artykuł 2 pkt 1 i art. 4 – Zakres stosowania – Pojęcia „odpłatne

„wiadczenie usług” i „działalność gospodarcza” – Sprzedaż wierzytelności trudnych – Cena sprzedaży niższa od nominalnej wartości wierzytelności – Przejście przez nabywcę windykacji wierzytelności i ryzyka niewypłacalności dłużnika

W sprawie C-93/10

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Bundesfinanzhof (Niemcy) postanowieniem z dnia 10 grudnia 2009 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 17 lutego 2010 r., w postępowaniu:

Finanzamt Essen-NordOst

przeciwko

GFKL Financial Services AG,

TRYBUNAŁ (trzecia izba),

w składzie: K. Lenaerts, prezes izby, J. Malenovský, R. Silva de Lapuerta (sprawozdawca), G. Arestis i D. Šváby, sędziowie,

rzecznik generalny: N. Jääskinen,

sekretarz: K. Malacek, administrator,

uwzględniając procedurę pisemną i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 12 maja 2011 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu GFKL Financial Services AG przez A. Bartscha i B. Kellera, Rechtsanwälte,
- w imieniu rządu niemieckiego przez T. Henzega i C. Blaschkego, działających w charakterze pełnomocników,
- w imieniu Irlandii przez D. O’Hagana i G. Clohessy, działających w charakterze pełnomocników,
- w imieniu Komisji Europejskiej przez D. Triantafyllou, działającego w charakterze pełnomocnika,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 14 lipca 2011 r.,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 2 pkt 1, art. 4, art. 11 cz. 1 ust. 1 lit. a) oraz art. 13 cz. 1 lit. d) pkt 2 i 3 szóstej dyrektywy Rady 77/388/EWG z dnia 17 maja 1977 r. w sprawie harmonizacji ustawodawstw państw członkowskich w odniesieniu do podatków obrotowych – wspólny system podatku od wartości dodanej: ujednolicona podstawa wymiaru podatku (Dz.U. L 145, s. 1) (zwanej dalej „szóstą dyrektywą”).

2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu między Finanzamt Essen-NordOst (zwanym dalej „Finanzamt”) a spółką GFKL Financial Services AG (zwaną dalej „spółką GFKL”) w

przedmiocie opodatkowania tej ostatniej podatkiem od wartości dodanej (zwanym dalej „podatkiem VAT”) z tytułu nabycia przez jedną z jej spółek zależnych wierzytelności uznanych za wymagalne, wynikających z 70 wypowiedzianych umów kredytowych.

Ramy prawne

3 Artykuł 2 pkt 1 szóstej dyrektywy stanowi:

„Opodatkowaniu podatkiem [VAT] podlega:

1. dostawa towarów lub usług świadczona odpłatnie na terytorium kraju przez podatnika, który jako taki występuje”.

4 Artykuł 4 ust. 1 i 2 dyrektywy ma następujące brzmienie:

„1. »Podatnikiem« jest każda osoba wykonująca samodzielnie i niezależnie od miejsca zamieszkania [od jej miejsca] działalność gospodarczą określoną w ust. 2, bez względu na cel czy też rezultaty takiej działalności.

2. Działalność gospodarczą określona w ust. 1 obejmuje wszelką działalność producentów, handlowców i osób świadczących usługi w szczególności z górnictwem, działalnością rolniczą i wykonywaniem wolnych zawodów. Za działalność gospodarczą uznaje się również wykorzystywanie, w sposób ciągły, własności dóbr materialnych lub niematerialnych do celów zarobkowych [wykorzystywanie własności dóbr materialnych lub niematerialnych celem stałego osiągnięcia zysku]”.

Postępowanie przed sądem odsyłającym i pytania prejudycjalne

5 Spółka GFKL jest jedynym udziałowcem i podmiotem dominującym spółki prawa niemieckiego, która w dniu 26 października 2004 r. nabyła od jednego z banków zabezpieczone hipoteką wierzytelności z tytułu 70 wypowiedzianych umów kredytowych, uznane za wymagalne.

6 Na dzień 29 kwietnia 2004 r. wartość nominalna wierzytelności wynosiła 15 500 915,16 EUR.

7 Umowa sprzedaży przewidywała między innymi, że od tego dnia nabywca przejmuje prawa z tytułu wierzytelności i ich zabezpieczenia będące przedmiotem umowy w swoim imieniu i na swoje ryzyko, że związane z nimi wpłaty dokonywane będą na rzecz nabywcy oraz że wykluczona jest odpowiedzialność sprzedawcy w odniesieniu do spłaty tych wierzytelności.

8 Jednakże w związku z pismem federalnego ministerstwa finansów z dnia 3 czerwca 2004 r., dotyczącym wykonania wyroku Trybunału z dnia 26 czerwca 2003 r. w sprawie C-305/01 MKG-Kraftfahrzeuge-Factoring, Rec. s. I-6729, strony umowy uznają, że wobec wielkości dokonanych już spłat pozostająca do odzyskania część wierzytelności jest znacznie niższa od ich wartości nominalnej, i określiły ich wartość ekonomiczną na 8 956 101 EUR.

9 Ponadto, uznawszy, że odzyskanie wierzytelności zajmie około trzech lat, strony uzgodniły, na podstawie ustalonej za porozumieniem stron stopy odsetek w wysokości 5,97%, udzielenie sprzedawcy przez nabywcę kredytu o rocznej sumie odsetek 556 293 EUR, w związku z czym po ich odliczeniu wartość umowna wierzytelności wynosiła 8 399 808 EUR.

10 Ostateczna cena sprzedaży wierzytelności wynosiła 8 034 883 EUR, a umowa nie przewidywała możliwości zmiany tej ceny w przyszłości.

11 Ponadto strony uznają, że nabywając wierzytelności, nabywca nie świadczy sprzedajcemu usługi podlegające opodatkowaniu. Uzgodniły jednak, że w razie gdyby organy podatkowe nie podzieliły tego poglądu, wynosząc 364 925 EUR różnic między wartością umowną wierzytelności po odjęciu odsetek a ostateczną ceną sprzedaży należą uznać za wynagrodzenie za usługę.

12 Spółka GFKL, po przedstawieniu wstępnego zeznania z tytułu podatku obrotowego, w którym wykazała tę różnicę jako wynagrodzenie za objętą opodatkowaniem usługą na rzecz sprzedajcego, wniosła odwołanie od swojego zeznania wstępnego, które zostało oddalone przez Finanzamt jako bezzasadne.

13 Spółka GFKL wniosła następnie skargę do Finanzgericht, który ją uwzględnił, uznając, że w odróżnieniu od wstępnego faktoringu cesja trudnych wierzytelności nie stanowi świadczenia – na rzecz sprzedajcego – usługi podlegającej opodatkowaniu podatkiem obrotowym.

14 Finanzamt wniosł „Revision” od wyroku Finanzgericht do sądu odwoławczego.

15 W tych okolicznościach Bundesfinanzhof postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) W przedmiocie wykładowi art. 2 pkt 1 i art. 4 szóstej dyrektywy [...]:

Czy w przypadku sprzedaży (kupna) wierzytelności, co do których istnieje poważna wątpliwość, czy zostaną zaspokojone w drodze przejęcia odzyskiwania długów i ryzyka ich niezaspokojenia, nabywca wierzytelności dokonuje odpłatnego świadczenia i prowadzi działalność gospodarczą również wtedy, gdy cena kupna

– nie jest obliczana stosownie do wartości nominalnej wierzytelności, przy uzgodnionym umownie ryczałtowym potrąceniu z tytułu przejęcia odzyskiwania długów i ryzyka ich niezaspokojenia, lecz

– jest obliczana stosownie do ryzyka niezaspokojenia oszacowanego dla każdej wierzytelności, a odzyskiwanie długów ma jedynie podrzędne znaczenie w stosunku do potrącenia z tytułu ryzyka ich niezaspokojenia?

2 W przedmiocie wykładowi art. 13 cz. II B lit. d) pkt 2 i 3 szóstej dyrektywy [...], w razie odpowiedzi twierdzącej na pierwsze pytanie:

a) Czy przejęcie ryzyka niezaspokojenia wierzytelności przez nabywcę w przypadku nabycia wierzytelności, co do których istnieje poważna wątpliwość, czy zostaną zaspokojone, za ceną znacznie poniżej wartości nominalnej, jest, jako udzielenie innego zabezpieczenia kredytowego lub innego zabezpieczenia, zwolnione z podatku?

b) Jeżeli ma miejsce zwolnienie z podatku przejęcie ryzyka:

Czy odzyskiwanie długów jest zwolnione z podatku jako element jednolitego świadczenia bądź jako świadczenie uboczne, czy też podlega opodatkowaniu jako odrębne świadczenie?

3) W przedmiocie wykładowi art. 11 cz. II A [ust. 1] lit. a) szóstej dyrektywy [...], w razie odpowiedzi twierdzącej na pierwsze pytanie i jeżeli nie ma miejsca świadczenie zwolnione z podatku:

Czy wynagrodzenie za podlegające opodatkowaniu świadczenie jest określone stosownie do

przypuszczanych przez strony, czy te? rzeczywistych kosztów odzyskania d?ugu?”.

W przedmiocie pyta? prejudycjalnych

W przedmiocie pytania pierwszego

16 Poprzez pierwsze pytanie prejudycjalne s?d odsy?aj?cy d??y w istocie do ustalenia, czy art. 2 pkt 1 i art. 4 szóstej dyrektywy nale?y interpretowa? w ten sposób, ?e podmiot, który na w?asne ryzyko nabywa trudne wierzytelno?ci po cenie ni?szej od ich warto?ci nominalnej, ?wiadczy odp?atnie us?ug? i dokonuje tym samym czynno?ci z zakresu dzia?alno?ci gospodarczej.

17 Na wst?pie nale?y przypomnie?, ?e w ramach systemu podatku VAT czynno?ciami podlegaj?cymi opodatkowaniu s? transakcje mi?dzy stornami, przewiduj?ce zap?at? ceny lub inne wynagrodzenie. Zatem je?eli czynno?? polega jedynie na ?wiadczeniu jednej ze stron, bez bezpo?redniego wynagrodzenia, nie ma podstawy opodatkowania, w zwi?zku z czym ?wiadczenie takie nie podlega podatkowi VAT (zob. wyrok z dnia 29 pa?dziernika 2009 r. w sprawie C?246/08 Komisja przeciwko Finlandii, Zb.Orz. s. I?10605, pkt 43).

18 W tym ?wietle ?wiadczenie us?ugi nast?puje „odp?atnie” w rozumieniu art. 2 pkt 1 szóstej dyrektywy VAT, a zatem podlega opodatkowaniu, tylko je?eli pomi?dzy us?ugodawc? a us?ugobiorc? istnieje stosunek prawny, w ramach którego nast?puje wymiana ?wiadcze? wzajemnych, gdy? ?wiadczenie otrzymywane przez us?ugodawc? stanowi rzeczywiste odzwierciedlenie warto?ci us?ugi ?wiadczonej us?ugobiorcy (ww. wyrok w sprawie MKG-Kraftfahrzeuge-Factoring, pkt 47).

19 Zgodnie z utrwalonym orzecnictwem „?wiadczenie us?ug dokonywane odp?atnie” w rozumieniu art. 2 pkt 1 szóstej dyrektywy wymaga bezpo?redniego zwi?zku mi?dzy wy?wiadczon? us?ug? a otrzymanym wynagrodzeniem (wyrok z dnia 29 lipca 2010 r. w sprawie C?40/09 Astra Zeneca UK, Zb.Orz. s.I?7505, pkt 27 i przytoczone orzecznictwo).

20 W ww. wyroku w sprawie MKG-Kraftfahrzeuge-Factoring Trybuna? orzek?, ?e czynno?? faktora, polegaj?ca na gwarancji wobec faktoranta sp?aty wierzytelno?ci i przej?ciu ryzyka niewyp?acalno?ci d?u?ników nale?y uzna? za wykorzystywanie w?asno?ci dóbr celem sta?ego osi?gania zysku w rozumieniu art. 4 ust. 2 szóstej dyrektywy, je?eli czynno?? ta jest wykonywana za wynagrodzeniem i przez okre?lony czas (zob. ww. wyrok w sprawie MKG-Kraftfahrzeuge-Factoring, pkt 50).

21 Trzeba w tej kwestii przypomnie?, ?e w ramach cesji wierzytelno?ci b?d?cych przedmiotem sprawy, w której zapad? wspomniany wyrok, cesjonariusz wierzytelno?ci zobowi?zywa? si? ?wiadczy? wobec cedenta us?ug? faktoringu, w zamian za co otrzymywa? wynagrodzenie, to jest prowizj? oraz premi? del credere.

22 Natomiast w odniesieniu do sprawy przed s?dem odsy?aj?cym nale?y zauwa?y?, ?e odmiennie ni? w sprawie MKG-Kraftfahrzeuge-Factoring, w której zapad? ww. wyrok, cesjonariusz wierzytelno?ci nie otrzymuje ?adnego wynagrodzenia od cedenta, w zwi?zku z czym nie dokonuje czynno?ci z zakresu dzia?alno?ci gospodarczej w rozumieniu art. 4 szóstej dyrektywy, ani nie ?wiadczy us?ugi w rozumieniu art. 2 pkt 1 tej dyrektywy.

23 Istnieje wprowadzie ró?nica mi?dzy warto?ci? nominaln? cedowanych wierzytelno?ci a cen? ich sprzeda?y.

24 Jednak?e, odmiennie ni? prowizja z tytu?u faktoringu i premia del credere, które w sporze w sprawie MKG-Kraftfahrzeuge-Factoring otrzymywa? faktor, w sprawie przed s?dem odsy?aj?cym

różnica ta nie stanowi bezpośredniego wynagrodzenia z tytułu usługi świadczonej przez nabywcę cedowanych wierzytelności.

25 Różnica między wartością nominalną cedowanych wierzytelności a ceną ich sprzedaży nie stanowi bowiem wynagrodzenia za tego rodzaju usługę, lecz odzwierciedla rzeczywistą ekonomiczną wartość owych wierzytelności w chwili sprzedaży, która jest uzależniona od wlotliwych perspektyw na ich spłatę i zwiększonego ryzyka niewypłacalności dłużników.

26 Wobec powyższego na pytanie pierwsze trzeba udzielić odpowiedzi, iż art. 2 pkt 1 i art. 4 szóstej dyrektywy należy interpretować w ten sposób, że podmiot, który na własne ryzyko nabywa trudne wierzytelności po cenie niższej od ich wartości nominalnej, nie świadczy odpłatnie usługi w rozumieniu art. 2 pkt 1 i nie dokonuje tym samym czynności z zakresu działalności gospodarczej objętej zakresem stosowania wspomnianej dyrektywy, jeżeli różnica między wartością nominalną tych wierzytelności a ceną ich sprzedaży odzwierciedla rzeczywistą ekonomiczną wartość owych wierzytelności w chwili sprzedaży.

W przedmiocie pytania drugiego i trzeciego

27 Mając na uwadze odpowiedź udzieloną na pytanie pierwsze, nie ma konieczności udzielania odpowiedzi na pytania drugie i trzecie.

W przedmiocie kosztów

28 Dla stron postępowania przed sądem odsyłającym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed tym sądem; do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż poniesione przez strony postępowania przed sądem odsyłającym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (trzecia izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 2 pkt 1 i art. 4 szóstej dyrektywy Rady 77/388/EWG z dnia 17 maja 1977 r. w sprawie harmonizacji ustawodawstw państw członkowskich w odniesieniu do podatków obrotowych – wspólny system podatku od wartości dodanej: ujednolicona podstawa wymiaru podatku należy interpretować w ten sposób, że podmiot, który na własne ryzyko nabywa trudne wierzytelności po cenie niższej od ich wartości nominalnej, nie świadczy odpłatnie usługi w rozumieniu art. 2 pkt 1 i nie dokonuje tym samym czynności z zakresu działalności gospodarczej objętej zakresem stosowania wspomnianej dyrektywy, jeżeli różnica między wartością nominalną tych wierzytelności a ceną ich sprzedaży odzwierciedla rzeczywistą ekonomiczną wartość owych wierzytelności w chwili sprzedaży.

Podpisy

* Język postępowania: niemiecki.